

*Дем'янюк А. А.,**кандидат філологічних наук,
доцент відділення слов'янських мов і літератур
Кавказького університету (м. Карс, Туреччина)**Ісаєв Хуршид Байрам оглу,**доктор філологічних наук,
професор відділення слов'янських мов і літератур
Кавказького університету (м. Карс, Туреччина)*

РОСІЙСЬКО-ТУРЕЦЬКА ВІЙНА 1828–1829 РР. У КОНТЕКСТІ ВІРШІВ І ПІСЕНЬ

Анотація. Стаття присвячена Російсько-турецькій війні 1828–1829 рр., що глибоко відображена у віршах і піснях воєнної літератури, у якій почала розвиватися батальна традиція. Основною рисою поетичних і пісенних творів, створених під час війни і після неї, є показ життя військових і мирних людей. У статті проаналізовано пісні та вірші, в яких змальовано воєнні події Російсько-турецької війни 1828–1829 рр. на Східному фронті – у Карсі, Ардахані, Ахалцисі та Ерзурум. Зазначено, що ці пісні та вірші описують реальні воєнні події. Вони характеризуються високою художністю, досягнутою використанням різноманітних поетичних засобів, своєрідністю сюжету та композиції, показом образів героїв, що дає можливість краще зрозуміти і уявити різні сцени війни. Головна ідея та зміст турецьких воєнних пісень і віршів полягає у змалюванні захисту своїх земель та хвалі захисникам, котрі віддали життя за рідну землю. На відміну від турецьких пісенних і поетичних творів, російські солдатські пісні здебільшого відображають різні воєнні події. Вони адресовані командирам і солдатам, котрі були безпосередніми учасниками воєнних битв. Всі ці пісні та вірші правдиво передають дух епохи, відображають багато реальних фактів і художніх деталей тих чи інших епізодів війни. У воєнних піснях можна виділити два різновиди: пісні з яскраво вираженою сюжетною структурою та пісні-хроніки, в яких відтворюється послідовність справжніх подій. Російські воєнні пісні створювалися переважно солдатами, котрі виражали своє власне ставлення до історії та військового побуту. Солдатська музика відіграла важливу роль у показі величі своєї армії, оспівуванні подвигів солдатів, їх підбадьорюванні, створенні страху у противника. Російсько-турецька війна 1828–1829 рр. у турецькій літературі відображена переважно в ашикських піснях і дестанах, сповнених любові до своєї історії, патріотизму, ненависті до захоплення завойовниками рідних місць. У дестанах долі та характери людей зображено на тлі війни як фатального історичного процесу та як загальнонаціонального лиха. Падіння історичних Карської та Ахалцхської фортець, що були символами непокори, також знайшло відображення в дестанах народних поетів-ашиків.

Ключові слова: Російсько-турецька війна 1828–1829 рр., Карс, Ахалцх, поетичні та пісенні твори, дестан, ашик.

Постановка проблеми. Туреччина і Росія як сусідні держави у багатовіковій історії пройшли непростий шлях.

Основним завданням Росії було розширення південних кордонів і вихід у теплі моря. Для досягнення цієї мети, починаючи з другої половини XVII ст. і до початку XX ст., Росія вела боротьбу проти Османського султанату [1]. Російсько-турецькі війни глибоко відбилися у свідомості і турків, і росіян. Між цими народами відбувалися численні війни, які залишили глибокий слід в історії та літературі цих держав. Але з часом спостерігається зближення цих країн і поступовий розвиток добросусідських відносин. У XVII ст. у російській науці виникло «виразне розуміння необхідності вивчення Сходу, передусім Османської Туреччини» [2, с. 27]. У пізнанні цих країн важливу роль відіграли звіти та донесення турецьких і російських дипломатів, що було важливим джерелом знань [2, с. 25].

Уже в записках Неджеті-Ефенді знаходимо відомості про Росію. У 1731 р. зразки Османської держави представив Ібрагім Мютеферрік [3, с. 79]. Образ Росії яскраво позначився і на творчості Ресмі-Ефенді. В імперії Османа з'явився докладний порівняльний опис російських областей, складений відомим турецьким мандрівником Евлією Челебі. Саме він був першим зі східних мандрівників, котрі зазначали, що «росіяни («московити») та українці («руси») хоч і дуже близькі, але різні народи за мовою та звичаями» [2, с. 20].

До основних напрямів російського сходознавства належали і «наукові дослідження в галузі турецької мови, культури та історії турків» [4, с. 16]. Тема Сходу, Туреччини відображена у творчості російських письменників, з'являються численні твори, завдяки яким спостерігається вивчення образу країни-сусіда і висвітлюється реальний образ Туреччини та її цінності. Численні паломники святих місць, мандрівники, дипломати, які побували в Туреччині, залишили важливу інформацію про країну, її жителів, їх характери, спосіб життя і народні традиції. Як зазначає відомий сходознавець і письменник О.І. Сенковський, «щоб зрозуміти Туреччину, потрібно спочатку звільнитися від величезної тяжкості своїх забобонів <...>. Турки виявляють багато хороших якостей, які приємно брати до уваги навіть ворогу. Вони взагалі смирні, уважні до задоволення інших, ввічливі з чужими і <...> у примітній мірі чесні та прямодушні» [5, с. 50].

У вивченні історії та культури обох держав однією з основних тем є тема війни, яка широко відображається

у віршах і піснях воєнної літератури. Паралельно з російсько-турецькими конфліктами, що виникали в різні періоди історії, розвивалася і батальна традиція у літературі. Основною рисою поетичних і пісенних творів, створених під час війни і після неї, є змалювання життя військових і мирних людей.

Мета статті – проаналізувати поетичні та пісенні твори, в яких відображено воєнні події Російсько-турецької війни 1828–1829 рр. на Східному фронті – у Карсі, Ардахані, Ахалцисі та Ерзурумі. Зазначимо, що ці пісні та вірші присвячено реальним воєнним подіям. Їх відмінність полягає у високій художності, досягнутій використанням різноманітних поетичних засобів, своєрідністю сюжету та композиції, показом різних сцен, образів героїв, що сприяє можливості розуміти і уявляти різні сцени війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження побудовано на матеріалі воєнних пісень і віршів, присвячених Російсько-турецькій війні 1828–1829 рр. Різні аспекти цієї теми відображено у численних як російських, так і турецьких наукових книгах, монографіях, докторських дисертаціях, статтях, зокрема, «Російська історична пісня» (1973, 1990, 2001), О.Б. Широкоград «Російсько-турецькі війни 1676–1918 рр.» (2000), В.О. Потто «Кавказька війна в окремих нарисах, епізодах, легендах та біографіях, Т. IV: Турецька війна (1828–1829 рр.)» (1887), А.О. Цивельов «Вплив Сходу на культуру та поезію Росії» (2010), Є.А. Ростовцев, І.В. Сидорчук «Образ Туреччини та турків у текстах російської художньої літератури XIX–XX століть у контексті формування сучасної історичної пам'яті росіян» (2014), Є.В. Бахревський, І.О. Свистунова «Образ Росії у Туреччині. Історичний розвиток і сучасний стан» (2019), Мехмет Фуат Копрюлю «Türk Edebiyatı Tarihi» (2003), Хаджер Гюльшен «Mili Mücadele Döneminde Savaş Edebiyatımız» (2014), Хасан Улуджутсой «Türk Savaş Edebiyatı ve Propaganda» (2008), Фахреттин Кирзиоглу «Edebiyatımızda Kars» (1958).

Виклад основного матеріалу. Воєнні вірші та пісні, присвячені Російсько-турецькій війні 1828–1829 рр., зберегли свою актуальність і в даний час, різні аспекти їх дослідження є ефективними і навіть необхідними.

Головна ідея та зміст турецьких воєнних пісень присвячено захисту своїх земель та хвалі захисникам, котрі віддали життя за рідну землю. На відміну від турецьких пісень і віршів російські солдатські пісні здебільшого відображають різні сцени війни. Вони присвячені командирам і солдатам, які були безпосередніми учасниками воєнних битв. Зазначимо, що російські історики у наукових працях, що стосуються періоду воєн на Кавказі і в Карсі зокрема, приховували імперіалістичну та колоніальну політику царату, представляли царизм у ролі визволителя слов'янських народів та носія цивілізації [6].

У багатьох сучасних дослідженнях учені розглядають ті воєнні пісенні та поетичні твори, які містять у собі реальні події та імена, передають народний настрій того часу. Як зазначає Л.І. Ємельянов, усі ці пісні та вірші «вірно передають дух епохи, відображають багато реальних фактів і художніх деталей тих чи інших подій» [7, с. 33]. На думку Є.С. Литвин, у воєнних піснях можна виділити два різновиди, «пісні з яскраво вираженою сюжетною структурою та пісні-хроніки, в яких хід оповіді більш-менш відтворює послідовність справжніх подій» [8, с. 17]. У XIX ст. пісні

створювалися «лише солдатами та козаками, що виражає їхнє власне ставлення до історії та до військового побуту» [9, с. 31].

Особливу, самобутню історію мають турецькі пісні та вірші, написані на воєнну тему. Своєрідністю воєнної літератури і музики Османської імперії є голосова музика, відмінна риса якої полягає у супроводі музичним інструментом – сазом. Традиції воєнної музики імперії Османа запозичено у гунів і сельджуків, вона в основному виконувалася в громадському середовищі і на місцях воєнних дій [10, с. 146]. У цій музиці особлива перевага надавалася голосу, тому вона сприймалася як «віршована музика», у якій слова виражали талант і вміння виконавця через спів. Солдатська музика відіграла важливу роль у показі величчя своєї армії, підбадьорюванні солдатів, створенні страху у противника.

Російсько-турецька війна 1828–1829 рр. у турецькій літературі відображена переважно в ашикських піснях і дестанах, в яких наголошено, що наполегливий та неодноразовий напад російських військ викликав загальну ненависть, з жагою помсти, турецького населення до завойовників [11, с. 88]. У турецьких дестанах людина зображена на фоні війни і як загальнонаціонального лиха, і водночас як фатального історичного процесу, в ході якого опинилися долі людей.

Османська держава не була готовою до війни 1828–1829 рр., що почалася з атаки російських військ [1], тому для свого захисту держава вела посилену пропаганду з метою формування загону добровольців. У цій пропаганді важливу роль відіграли ашикські пісні, основна мета яких – підбадьорення населення, оспівування подвигів турецьких солдатів. Стильова своєрідність літератури про війну полягає у зверненні переважної більшості ашиків до жанрів дестану і притчі. У цих творах оспівувалися не тільки воїни, а й представники мирного населення, котрі безпосередньо брали участь у війні, а також відомі особи Ісламу [12, с. 37].

Карська, Ардаханська і Ахалцихська фортеці тривалий час залишалися без нагляду, охорони та реставрації, тому вони швидко і легко були взяті російськими силами. У XIX ст. російські воїни тричі окупували Карс. Перша окупація відбулася 23 червня 1828 р., тоді впала неприступна Карська фортеця, яка багато разів бачила біля своїх стін грізних завойовників. Того ж року 15 серпня впав Ахалцих, а 22 серпня – Ардахан. Ще в XVI ст. було створено Ахалцихський пашалик – адміністративна одиниця у складі Османського султанату. До його складу входило два повіти – Ахалцихський та Ахалкалакський. У 1828 р. внаслідок Російсько-турецької війни Ахалцихський пашалик перестав існувати, а частина його території увійшла до складу Російської імперії [13]. У результаті жорстокої колонізаторської політики більшість місцевих жителів переселилася у внутрішні частини Туреччини, а натомість почалося масове заселення цих територій вірменами з Карса та Баязита. Крім того, в Ахалцисі виникла пандемія чуми, яка одразу широко розповсюдилася, вражаючи не лише місцевих жителів, а й російський гарнізон. У місті на той час залишалася близько 300 сімей, але це була найбідніша частина населення, що харчувалася переважно корінням та травою [14].

Падіння історичних фортець Карса і Ахалциха, що були символами непокори, викликало загальнонародний гнів і обурення, яке відобразилося в дестанах поетів-ашиків. Ашик Осман у вірші «Türki i viran Ahıska» писав:

Bunda belli vezirlerin hilesi
Hiç mi gayret yoktur Hak'tan bulasi
Yedi kattir derler Kars'in kalesi
Sattilar Moskof'a tez elden gitti
[12, c. 39].

Тут, очевидно, брехливість візирів
Немає бажання молитися Богу
Семислойні стіни фортеці Карса
Продали Москові, фортеця впала.

У падінні Карської фортеці поет звинувачує не військових, а безвідповідальність службовців, високопосадовців, котрі, за словами автора, «продали фортецю Москові». Падіння фортеці відобразилося у голосіннях, які оспівували трагічне становище області. Зазначимо, що саме в Карсі була дуже розвинена усна література, з'явилися твори у жанрі голосинь (ağit, mersiye). Поет із Карса Мехмет Халіс Ефенді в стилі дивана написав мерсіє (голосіння):

Dem-be-dem kan ağlasınlar
ehl-i iman el-aman
Kaldı küffar ellerinde
cami ü Kuran'imiz
[15, c. 27].

Нехай кривавими слізьми
плачуть віруючі,
Залишився в руках у невірючих
наш святий Коран.

Дестани пронизані патріотизмом, любов'ю до своєї історії, готовністю заради перемоги піти на будь-яку жертву. Як уже було сказано, після падіння Карса впала й Ахискинська фортеця. У пісні «Дестан Ахиска» описуються звірства російських воїнів, котрі повністю розграбували місто і знищили мирне населення:

Kavgalar kuruldu günler farıdı
Ahıska üstünü duman бүрүdü
Dini İslâm olan bütün kırıldı
Toz duman içinde kalan Ahıska.
<...> <...>

Розпочалися битви, дні втомилися
Тумани обійняли Ахиска
Усі віруючі Іслама вбиті
Залишився у поросі і в тумані Ахиска.

Kars kal'asın vergi ile verdiler
Ahıska'nın erkeklerin kırdılar
Kız gelin komayıp bütün aldılar
Kızları da esir giden Ahıska
[12, c. 40].

Карську фортецю продали
Знищили усіх чоловіків Ахиска
Взяли всіх жінок і наречених
І полонені твої дівчата, Ахиска.

Османський уряд закликав населення до спільної боротьби з ворогом. Анонімний автор у пісні «Дестан Ахиска» показує росіян в образі грізного і нещадного ворога, розповідає про згвалтування жінок, про спробу змусити мусульман прийняти християнство. У пісні відображено колективний образ сильного та жорстокого ворога. Автор вимагає, щоб населення боролось з російськими завойовниками, інакше на жителів чекає ще більша трагедія.

Ашик Гаріб у голосінні «Плач Ахиски 1244 р.» (1928 р.) теж закликає народ до опору проти ворога: «Козаки та солдати спалили всі будинки, мінарет Ахмедіє пограбований і відправлений возами до Урусету» (в Росію).

Yaktı Moskof
bastı saldat Kazağı
Taladı malların hanın Ahıska.
<...> <...>

Москов спалила,
Направила солдатів і козаків
Пограбувала всі будинки і майно.

Ahmediye minaresi söküldü
Arabaınan Uruset'e çekildi
[15, c. 267].

Пограбовано мінарет Ахмедіє
І возами відправлено до Росії.

Цікаві факти про штурм і взяття росіянами Ахалциха ми спостерігаємо у книзі відомого історика В.О. Потто «Кавказська війна в окремих нарисах, епізодах, легендах та бібліографіях». Автор зазначає, що Ахалцих був «безпорадний, але грізний, твердий рішучістю загинути або відстояти свою вікову незалежність» [16, с. 150]. І головна сила, на думку автора, полягала не у відомій потужній фортеці, а в самому місті «з його 25 тисячним населенням» [16, с. 153]. Все місто захищалося і «кожен будинок доводилося виривати нападом

із рук захисників» [16, с. 170], тому росіяни змушені були ввезти до міста величезні в'язки сіна та соломи, щоб спалити всі будинки. Ось як описує автор цю трагічну сцену: «Ніхто з ахалцихських жителів не хотів здаватися, і навіть жінки були пройняті таким фанатизмом, що багато хто, намагаючись уникнути полону, добровільно кидалися у вогонь; інші – озброєні кинджалами, йшли у битву <...>. Старий майже сторічний чоловік захищався на порозі будинку, що горів, проти трьох егерів і, вбивши одного з нападників, сам героїчно впав під ударами двох інших, але увірватися в цей будинок все-таки не вдалося. Його завзято відстоювали турки: натхненні прикладом старого, і тільки стеля, що обрушилася, поховала у полум'ї відважних захисників» [16, с. 171–172]. І було безліч таких випадків, «повних жаху, смерті та нелюдського збудження, що йшли один за одним. В одній мечеті згоріло 400 захисників. В Ахалцисі було справжнє пекло, здатне потрясти найзалізініші нерви» [16, с. 172]. За даними автора, під час штурму загинуло «понад три тисячі і між ними до сотні жінок» [16, с. 178].

Автор «Дестана Ахиска» мав рацію, коли писав, що мінарет Ахмедіє був пограбований і все возами відправлено до Росії. У В.О. Потто читаємо, що замість мечеті Ахмедіє зведено православну церкву: «Ахмедієву мечеть перетворено росіянами на православний храм <...>. А знаменита бібліотека, з її дорожцінними рукописами, як трофей, вивезена до Петербурга і нині на користь науки зберігається в Імператорській публічній бібліотеці» [16, с. 191].

У результаті підписаної угоди в Едірне Російсько-турецька війна 1828–1829 рр. була завершена і російська армія взимку 1830 р. вирішила залишитися в Карсі, лише навесні 1830 р. армія Паскевича покинула місто. Звільнення Карса від російського ярма у віршах ашика Зюлалі звучить так:

Bir yıl oldu gülşen bülbüle zindan
Arslanlar çekildi boş kaldı meydan
Kara güne düştük İslâm sergerdan
Moskof zulmeyledi Firavunvari.

Увесь рік проведено у в'язниці
Леви покинули поле бою
У нас чорні дні, полк Ісламу,
Москва горе принесла, як фараони.

Karsın yine öter kumru bülbülü
[15, c. 32–33].

Знову заспіває прекрасний соловей
Карса.

Після взяття Карса та Ахалциха російська армія безперешкодно зайняла Ерзурум. Ерзурумські мусульмани вже мали відомості про взяття Карса росіянами. Вірмени стверджували: якщо населення міста чинитиме опір, то на них теж чекає велика різанина. Під впливом цих чуток жителі Ерзурума не озвалися на загальний заклик до захисту міста [15, с. 29].

Після падіння Ерзурума муфтії (головний представник релігії Ісламу) Дурсун Ахмет Намікі пише мерсіє (плач):

Ruz-i Pençşenbe olicak
girdiler şehre şirar
Paskeviç derler reisın adına lanet hezar
Âl-i Osman Padişahi ah kim oldu humar
Ser-te-ser zabtettiler
Erzurum'u kıldılar hisar [15, c. 31].

У п'ятницю увійшли в місто
з воєм
Ми прокляли їх главу Паскевича
Занедужав Падишах Ал-Осман
Увесь Ерзурум завойовали
і заблокували.

У цьому голосінні автор висловлює свою скорботу і проклинає росіян, котрі на чолі з Паскевичем захопили місто. У вірші наголошується, що мешканців Ерзурума чекала така сама доля, як і жителів Ахалциха.

Висновки. У вивченні історії та культури Туреччини і Росії однією з основних тем є тема війни, яка глибоко відображена у віршах і піснях воєнної літератури. Відмінна риса поетичних і пісенних творів, створених під час війни і після неї, полягає у показі життя військових і мирних людей. Учені

у багатьох дослідженнях звертаються до російських воєнних пісень і віршів, що описують реальні події та імена, а також передають настрої учасників воєнних дій. Російсько-турецька війна 1828–1829 рр. у турецькій літературі в основному відображена в ашикських піснях і дестанах, сповнених патріотизму та любові до історії своєї держави. У дестанах доли та характеру людей зображено на тлі війни і як фатального історичного процесу, і як загальнонаціонального лиха. Падіння історичних Карської та Ахалцихської фортець – символів непокори, також знайшло відображення в дестанах народних поетів-ашиків. Ашик Осман у вірші «Türk i vîran Ahıska», поет із Карса Мехмет Халіс Ефенді, анонімний автор у «Дестані Ахиска», ашик Гаріб у голосінні «Плач Ахиски 1244 р.», ерзурумський муфтії Дурсун Ахмет Намікі у голосінні і багато інших авторів у численних дестанах описують звірства російських воїнів, котрі розграбували міста і села, знищили мирне населення. Народні поети подають реальні правдиві історичні факти воєнних подій, а також відзначають силу і мужність турецької армії.

Література:

- Kara Adem. 1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı ve Anadolu'da Alınan Tedbirler. *Bahkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (14), 2005. S. 115–131.
- Шеремет В.И. Россия и Турция: развитие взаимных представлений народов. *Исторические, культурные и экономические связи между Турцией и Россией*. М., Стамбул, 2012. С. 18–31.
- Бахревский Е.В., Свистунова И.А. Образ России в Турции. Историческое развитие и современное состояние. М.: Институт Наследия, 2019. 234 с.
- Мейер М.С. 520 лет дипломатическим отношениям России и Турции. *Исторические, культурные и экономические связи между Турцией и Россией*. М., Стамбул, 2012. С. 11–17.
- Сенковский О.И. Обзорение Оттоманской империи, Валахии и Молдавии Е. Серчевскаго. *Библиотека для чтения*. Т. 124. Спб, 1854. С. 44–66.
- Candan Badem. Çarlık Rusyası Yönetiminde Kars vilayeti. İstanbul: Birzamanlar Yayıncılık, 2010. 479 с.
- Емельянов Л.И. Русская историческая песня: Сборник. Л.: Сов. писатель, 1990. 464 с.
- Исторические песни XIX века / отв. ред. В.Г. Базанов. Ленинград: «Наука», Ленингр. отд-ние, 1973. 284 с.
- Азбелев С.Н. Русские исторические песни. Москва: Русская книга, 2001. 528 с.
- Yılmaz A., Şahin A., Hatipoğlu G. Türk ve Batı Müziği Tarihi. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2021. 208 s.
- Gülşen Hacer. Mili Mücadele Döneminde Savaş Edebiyatımız. *İlmi Araştırmalar*, Sayı 25, 2008. S. 85–96.
- Ulucutsoy Hasan. Türk Savaş Edebiyatı ve Propaganda (1828–1912). *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. Marmara Üniversitesi, 2019. 511 s.
- Гаджиев Асиф. История турок-ахыска. URL: <https://www.ahiska-gazeta.com/ru/histories/47/>
- Черкасов А.А., Братановский С.Н., Валлоу А. Потери русской армии в Закавказье в русско-турецкую войну (1828–1829 гг.): историко-статистическое исследование. *Русин*, №4(50), 2017. С. 38–60.
- Kırzioğlu M. Fahrettin. *Edebiyatımızda Kars*. II. Kitap. İstanbul: Işıl Matbaası, 1958. 184 s.
- Потто В.А. Кавказская война в отдельных очерках, эпизодах, легендах и биографиях. Т. 4: Турецкая война 1828–1829 гг. Санкт-Петербург, 1889. 192 с.

Demianiuk A., Isayev Khurshud Bairam ohlu. Russian-Turkish war 1828–1829 in the context of poems and songs

Summary. The article is devoted to the Russian-Turkish war of 1828–1829, which is deeply reflected in the poems and songs of military literature, in which the battle tradition began to develop. The main feature of the poetic and song works created during and after the war is to show the life of military and peaceful people. The article analyzes songs and poems that reflect the military events of the Russo-Turkish War of 1828–1829 on the Eastern Front – in Kars, Ardakhan, Akhaltsikh and Erzurum. It is noted that these songs and poems are dedicated to real war events. They are characterized by high artistry, achieved by the use of various poetic means, the originality of the plot and composition, the display of images of heroes, which makes it possible to better understand and imagine different scenes of the war. The main idea and content of Turkish war songs are devoted to the protection of their lands and praise to the defenders who gave their lives for their native land. Unlike Turkish songs and poems, Russian soldiers' songs mostly reflect various military events. They are addressed to commanders and soldiers who were direct participants in military battles. All these songs and poems truthfully convey the spirit of the era, reflect many real facts and artistic details of certain episodes of the war. War songs can be divided into two types: songs with a pronounced plot structure and chronicle songs, in which the sequence of real events is reproduced. Songs were created only by soldiers who expressed their own attitude to history and military life. Soldier's music played an important role in showing the greatness of their army, singing the exploits of Turkish soldiers, encouraging them, creating fear in the enemy. The Russo-Turkish war of 1828–1829 is reflected in Turkish literature mainly in Ashikash songs and destans, full of love for their history, patriotism, and hatred for the capture of their native places by the conquerors. In destans, the destinies and characters of people are depicted against the background of war as a fatal historical process and as a national calamity. The fall of the historical Kara and Akhaltsikh fortresses, which were symbols of disobedience, was also reflected in the destans of the Ashiki folk poets.

Key words: Russian-Turkish war of 1828–1829, Kars, Akhaltsikh, poetic and song works, destan, ashik.